

DA

DA

DA

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 22.10.2010
KOM(2010) 590 endelig

2010/0295 (NLE)

Forslag til

RÅDETS AFGØRELSE

**om undertegnelse af aftalen om visse aspekter af lufttrafik mellem Den Europæiske
Union og Kap Verde**

BEGRUNDELSE

1. Baggrunden for forslaget

- **Begrundelse og formål**

Efter Domstolens domme i de såkaldte "Open Skies"-sager gav Rådet den 5. juni 2003 Kommissionen mandat til at indlede forhandlinger med tredjelande om en aftale på EU-niveau, som skulle træde i stedet for visse bestemmelser i eksisterende aftaler¹ (det "horisontale mandat"). Formålet med sådanne aftaler er at give alle EU-luftfartsselskaber adgang til luftruter mellem Den Europæiske Union og tredjelande uden forskelsbehandling og at bringe de bilaterale lufttrafikaftaler mellem EU-medlemsstaterne og tredjelande i overensstemmelse med EU-lovgivningen.

- **Generel baggrund**

De internationale luftfartsforbindelser mellem EU-medlemsstaterne og tredjelande har traditionelt været reguleret ved bilaterale lufttrafikaftaler mellem de pågældende EU-medlemsstater og tredjelande, de dertil knyttede bilag og andre relevante bilaterale eller multilaterale aftaler.

De traditionelle udpegningsbestemmelser i medlemsstaternes bilaterale lufttrafikaftaler strider mod EU-lovgivningen. De giver nemlig tredjelande ret til at afslå, tilbagekalde eller suspendere tilladelser eller godkendelser til et luftfartsselskab, som en medlemsstat har udpeget, men som ikke hovedsagelig ejes og reelt kontrolleres af den pågældende EU-medlemsstat eller statsborgere i denne. Det blev konkluderet, at dette var diskriminerende over for EU-luftfartsselskaber, der er etableret på en medlemsstats område, men ejes og kontrolleres af statsborgere i andre medlemsstater. Dermed strider det mod artikel 49 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, som sikrer statsborgere i en EU-medlemsstat, der har benyttet sig af deres ret til frit at etablere sig, samme behandling i værtsmedlemsstaten som den, denne medlemsstats egne statsborgere nyder.

Der er andre områder, f.eks. beskatning af flybrændstof eller konkurrence, hvor der må sikres overensstemmelse med Den Europæiske Unions lovgivning ved at ændre eller supplere eksisterende bestemmelser i eksisterende bilaterale lufttrafikaftaler mellem Den Europæiske Unions medlemsstater og tredjelande.

- **Gældende bestemmelser på det område, forslaget vedrører**

Bestemmelserne i aftalen går forud for eller supplerer de eksisterende bestemmelser i de otte bilaterale lufttrafikaftaler mellem EU-medlemsstaterne og Republikken Kap Verde.

- **Overensstemmelse med andre EU-politikker og -mål**

Aftalen opfylder et grundlæggende mål for EU's luftfartspolitik over for tredjelande,

---

¹ Rådets afgørelse 11323/03 af 5. juni 2003 (klassificeret dokument).

ved at den bringer eksisterende bilaterale lufttrafikaftaler i overensstemmelse med EU-lovgivningen.

2. Høring af interesserede parter og konsekvensanalyse

- **Høring af interesserede parter**

Høringsmetoder, hovedmålgrupper og respondenternes overordnede profil

EU-medlemsstaterne såvel som luftfartssektoren er blevet hørt gennem hele forhandlingsforløbet.

Sammenfatning af svarene og af, hvordan der er taget hensyn til dem

Der er taget hensyn til bemærkningerne fra EU-medlemsstaterne og luftfartssektoren.

3. Forslagets retlige aspekter

- **Resumé af forslaget**

I overensstemmelse med mekanismerne og direktiverne i bilaget til det ”horisontale mandat” har Kommissionen forhandlet en aftale med Republikken Kap Verde, der træder i stedet for visse bestemmelser i de eksisterende bilaterale lufttrafikaftaler mellem EU-medlemsstaterne og Republikken Kap Verde. Artikel 2 i aftalen erstatter den traditionelle udpegningsbestemmelse med en bestemmelse om EU-udpegning, således at alle EU-luftfartsselskaber kan udnytte deres frie etableringsret. Artikel 4 omhandler beskatning af flybrændstof, der er blevet harmoniseret ved Rådets direktiv 2003/96/EF om omstrukturering af EF-bestemmelserne for beskatning af energiprodukter og elektricitet, særlig artikel 14, stk. 2. I artikel 5 løses potentielle konflikter med EU’s konkurrenceregler.

- **Retsgrundlag**

EUF-traktatens artikel 100, stk. 2, og artikel 218, stk. 5.

- **Subsidiaritetsprincippet**

Forslaget er fuldt og helt baseret på det ”horisontale mandat”, som Rådet har udstedt, og som tager hensyn til de emner, der er omfattet af EU-lovgivningen og bilaterale lufttrafikaftaler.

- **Proportionalitetsprincippet**

Aftalen vil kun ændre eller supplere visse bestemmelser i bilaterale lufttrafikaftaler i den udstrækning, det er nødvendigt for at sikre overensstemmelse med EU-lovgivningen.

- **Reguleringsmiddel/reguleringsform**

Aftalen mellem Den Europæiske Union og Republikken Kap Verde er det mest effektive middel til at bringe alle eksisterende lufttrafikaftaler mellem EU-

medlemsstaterne og Kap Verde i overensstemmelse med EU-lovgivningen.

4. Budgetmæssige konsekvenser

Forslaget har ingen konsekvenser for Den Europæiske Unions budget.

5. Yderligere oplysninger

- **Forenkling**

Forslaget indebærer en forenkling af lovgivningen.

De relevante bestemmelser i bilaterale lufttrafikaftaler mellem EU-medlemsstaterne og Republikken Kap Verde vil blive afløst af eller suppleret med bestemmelser i én enkelt EU-aftale.

- **Detaljeret gennemgang af forslaget**

I overensstemmelse med standardproceduren for undertegnelse og indgåelse af internationale aftaler anmodes Rådet om at godkende afgørelserne om undertegnelse og indgåelse af aftalen mellem Den Europæiske Union og Republikken Kap Verde om visse aspekter af lufttrafik og om at udpege de personer, der bemyndiges til at undertegne aftalen på Den Europæiske Unions vegne.

Forslag til

RÅDETS AFGØRELSE

om undertegnelse af aftalen om visse aspekter af lufttrafik mellem Den Europæiske Union og Kap Verde

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 100, stk. 2, sammenholdt med artikel 218, stk. 5,

under henvisning til forslag fra Europa-Kommissionen² og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Rådet bemyndigede ved sin afgørelse af 5. juni 2003 Kommissionen til at indlede forhandlinger med tredjelande om en EU-aftale, som skulle træde i stedet for visse bestemmelser i eksisterende bilaterale aftaler.
- (2) På Unionens vegne har Kommissionen forhandlet sig frem til en aftale med Republikken Kap Verde om visse aspekter af lufttrafik (i det følgende benævnt "aftalen") i overensstemmelse med de mekanismer og direktiver, der blev fastsat i bilaget til Rådets afgørelse af 5. juni 2004.
- (3) Den aftale, Kommissionen har forhandlet, bør undertegnes og anvendes midlertidigt med forbehold af senere indgåelse –

VEDTAGET DENNE AFGØRELSE:

Artikel 1

Undertegnelse af aftalen mellem Den Europæiske Union og Republikken Kap Verde om visse aspekter af lufttrafik godkendes herved på Unionens vegne med forbehold af senere indgåelse af aftalen.

Teksten til aftalen er knyttet til denne afgørelse.

---

² EUT C af , s. .

Artikel 2

Formanden for Rådet bemyndiges til at udpege den eller de personer, der på Unionens vegne er beføjet til at undertegne aftalen med forbehold af senere indgåelse.

Artikel 3

Indtil aftalen træder i kraft, anvendes den midlertidigt fra den første dag i måneden efter den dato, hvor parterne har givet hinanden notifikation om afslutningen af de procedurer, der er nødvendige i så henseende³.

Artikel 4

Formanden for Rådet bemyndiges herved til at foranstalte den notifikation, der er omhandlet i aftalens artikel 8, stk. 2.

Artikel 5

Denne afgørelse træder i kraft på dagen for vedtagelsen.

Artikel 6

Denne afgørelse offentliggøres i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Udfærdiget i Bruxelles, den [...]

På Rådets vegne
Formand [...]

---

³ Den dato, fra hvilken aftalen anvendes midlertidigt, offentliggøres i *Den Europæiske Unions Tidende* på foranledning af Generalsekretariatet for Rådet.

UDKAST
AFTALE
mellem Den Europæiske Union og Republikken Kap Verde
om visse aspekter af lufttrafik

DEN EUROPÆISKE UNION

på den ene side og

REPUBLIKKEN KAP VERDE

(i det følgende benævnt "Kap Verde")

på den anden side

(i det følgende benævnt "parterne"),

SOM KONSTATERER, at der er indgået bilaterale lufttrafikaftaler mellem flere af Den Europæiske Unions medlemsstater og Kap Verde med bestemmelser, der strider mod EU-lovgivningen,

SOM KONSTATERER, at Den Europæiske Union har enekompetence med hensyn til flere aspekter, der kan være omfattet af bilaterale lufttrafikaftaler mellem medlemsstater i Den Europæiske Union og tredjelande,

SOM KONSTATERER, at EU-luftfartsselskaber, der er etableret i en EU-medlemsstat, i henhold til EU-lovgivningen har ret til uden forskelsbehandling at få adgang til luftruter mellem EU-medlemsstaterne og tredjelande,

SOM HENVISER til de aftaler mellem Den Europæiske Union og visse tredjelande, der giver statsborgere i de pågældende tredjelande mulighed for at erhverve ejendomsrettigheder i luftfartsselskaber, som der er udstedt licens til i overensstemmelse med EU-lovgivningen,

SOM ERKENDER, at de bestemmelser i de bilaterale lufttrafikaftaler mellem medlemsstater i Den Europæiske Union og Kap Verde, som er i strid med Den Europæiske Unions lovgivning, skal bringes i overensstemmelse med denne med det formål at tilvejebringe et forsvarligt regelgrundlag for lufttrafikken mellem Den Europæiske Union og Kap Verde og for at sikre kontinuiteten i denne lufttrafik,

SOM ERKENDER, at i forbindelse med lufttrafikaftaler, der indgås af republikken Kap Verdes regering, gennemfører Kap Verde sine egne politikker og regler vedrørende luftfartsselskabers ejerskab og kontrol,

SOM KONSTATERER, at EU-luftfartsselskaber i henhold til Den Europæiske Unions lovgivning principielt ikke må indgå aftaler, som kan påvirke handelen mellem Den Europæiske Unions medlemsstater, og som tilstræber eller bevirker, at konkurrencen forhindres, begrænses eller forvrides,

SOM ERKENDER på baggrund af ovenstående, at visse bestemmelser i de bilaterale lufttrafikaftaler mellem EU-medlemsstaterne og Republikken Kap Verde kan sætte konkurrencereglerne for virksomheder ud af spillet, nemlig bestemmelser, der: i) kræver eller tilskynder til, at virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder indgår aftaler, træffer beslutninger eller samordner deres praksis således, at konkurrencen mellem luftfartsselskaber på de pågældende ruter hindres, forvrides eller begrænses, eller ii) forstærker virkningerne af en eventuel aftale, beslutning eller samordnet praksis, eller iii) uddelegerer ansvaret for tage skridt til at hindre, forvride eller begrænse konkurrencen mellem luftfartsselskaber på de pågældende ruter til luftfartsselskaberne eller andre private erhvervsdrivende,

SOM KONSTATERER, at Den Europæiske Union med disse forhandlinger ikke har til hensigt at øge det samlede omfang af lufttrafikken mellem Den Europæiske Union og Kap Verde, at påvirke balancen mellem luftfartsselskaber fra Den Europæiske Union og luftfartsselskaber fra Kap Verde eller at forhandle ændringer af de eksisterende bilaterale lufttrafikaftalers bestemmelser om trafikrettigheder,

ER BLEVET ENIGE OM FØLGENDE:

ARTIKEL 1

Generelle bestemmelser

1. I denne aftale forstås ved "EU-medlemsstater": Den Europæiske Unions medlemsstater; ved "EU-traktater": traktaten om Den Europæiske Union og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde; ved "kontraherende part": en kontraherende part i denne aftale; ved "luftfartsselskab": også flyselskaber; ved "Den Europæiske Unions territorium": territoriet for de medlemsstater, hvor EU-traktaterne er gældende.
2. Når der i de enkelte aftaler, der er anført i bilag 1, henvises til statsborgere i den EU-medlemsstat, der er part i den pågældende aftale, skal dette forstås således, at der henvises til statsborgere i Den Europæiske Unions medlemsstater.
3. Når der i de enkelte aftaler, der er anført i bilag 1, henvises til luftfartsselskaber fra den EU-medlemsstat, der er part i den pågældende aftale, skal dette forstås som en henvisning til luftfartsselskaber, som udpeges af den pågældende medlemsstat.

ARTIKEL 2

En EU-medlemsstats udpegning, tilladelse og tilbagekaldelse

1. Bestemmelserne i denne artikels stk. 2 til 4 går forud for de tilsvarende bestemmelser i de artikler, der er nævnt i bilag 2, hhv. punkt a) og b), for så vidt angår udpegning af et luftfartsselskab, samt godkendelser af og tilladelser til luftfartsselskabet.
2. Når Kap Verde modtager en udpegning fra en EU-medlemsstat, udsteder den de relevante godkendelser og tilladelser med det mindst mulige tidsforbrug til procedurer, forudsat:
  - i. at luftfartsselskabet i overensstemmelse med EU-traktaterne er etableret på den udpegende EU-medlemsstats område og er i besiddelse af en EU-retligt gyldig licens, og

- ii. at den EU-medlemsstat, der står for udstedelsen af "Air Operator's Certificate", udøver og opretholder en effektiv myndighedskontrol med luftfartsselskabet, og at den relevante luftfartsmyndighed er entydigt identificeret i udpegningen, og
  - iii. at luftfartsselskabet ejes og direkte eller i kraft af en ejermajoritet kontrolleres effektivt af EU-medlemsstater og/eller statsborgere i EU-medlemsstater og/eller af andre stater som anført i bilag 3 og/eller statsborgere i disse stater.
3. Kap Verde kan afvise, tilbagekalde, suspendere eller begrænse godkendelserne eller tilladelserne til et luftfartsselskab, som en EU-medlemsstat har udpeget:
- i. hvis luftfartsselskabet ikke i overensstemmelse med EU-traktaterne er etableret på den udpegende EU-medlemsstats område eller ikke er i besiddelse af en EU-retligt gyldig licens, eller
  - ii. den EU-medlemsstat, der står for udstedelsen af "Air Operator's Certificate", ikke udøver og opretholder en effektiv myndighedskontrol med luftfartsselskabet, eller den relevante luftfartsmyndighed ikke er entydigt identificeret i udpegningen, eller
  - iii. luftfartsselskabet ikke ejes eller ikke direkte eller i kraft af en ejermajoritet kontrolleres effektivt af EU-medlemsstater og/eller statsborgere i EU-medlemsstater og/eller af andre stater som anført i bilag 3 og/eller statsborgere i disse stater.
4. Kap Verde udøver sine rettigheder i henhold til denne artikels stk. 3 uden at forskelsbehandle luftfartsselskaber fra EU-medlemsstater på grundlag af nationalitet.

ARTIKEL 3

Sikkerhed

1. Stk. 2 i denne artikel supplerer de tilsvarende bestemmelser i de artikler, der er anført i bilag 2, punkt c).
2. Når en EU-medlemsstat har udpeget et luftfartsselskab, som en anden EU-medlemsstat udøver og opretholder myndighedskontrol med, gælder Kap Verdes rettigheder efter sikkerhedsbestemmelserne i aftalen mellem den medlemsstat, der har udpeget luftfartsselskabet, og Kap Verde også med hensyn til den pågældende anden EU-medlemsstats vedtagelse, gennemførelse og opretholdelse af sikkerhedskrav og med hensyn til det pågældende luftfartsselskabs driftstilladelse.

ARTIKEL 4

Beskatning af flybrændstof

1. Stk. 2 i denne artikel supplerer de tilsvarende bestemmelser i de artikler, der er anført i bilag 2, punkt d).
2. Uanset eventuelle andre bestemmelser om det modsatte er intet i de aftaler, der er anført i bilag 2, punkt d), til denne aftale, til hinder for, at EU-medlemsstaterne uden forskelsbehandling kan opkræve enhver form for skatter, afgifter eller gebyrer på

brændstof, der på deres område leveres til brug i et luftfartøj, der tilhører et luftfartsselskab udpeget af Kap Verde, og som beflyver en rute mellem et punkt på den pågældende EU-medlemsstats område og et andet punkt på denne eller en anden EU-medlemsstats område.

ARTIKEL 5

Forenelighed med konkurrencereglerne

1. Uanset eventuelle andre bestemmelser om det modsatte må intet i de i bilag 1 anførte aftaler: i) kræve eller tilskynde til, at virksomheder eller sammenslutninger af virksomheder indgår aftaler, træffer beslutninger eller samordner deres praksis således, at konkurrencen hindres eller forvrides, ii) forstærke virkningerne af en eventuel aftale, beslutning eller samordnet praksis, eller iii) uddelegere ansvaret for tage skridt til at hindre, forvride eller begrænse konkurrencen til private erhvervsdrivende.
2. Bestemmelserne i de i bilag 1 opførte aftaler anvendes ikke, hvis de er i modstrid med denne artikels stk. 1.

ARTIKEL 6

Bilag til aftalen

Bilagene til denne aftale udgør en integreret del af aftalen.

ARTIKEL 7

Revision eller ændring

Parterne kan efter fælles overenskomst til enhver tid revidere eller ændre denne aftale.

ARTIKEL 8

Ikrafttræden og midlertidig anvendelse

1. Denne aftale træder i kraft, når parterne har givet hinanden skriftlig notifikation om afslutningen af de interne procedurer, som er nødvendige for, at den kan træde i kraft.
2. Uanset stk. 1 er parterne enige om at anvende denne aftale midlertidigt fra den første dag i den første måned efter den dato, hvor parterne meddeler hinanden, at de dertil nødvendige procedurer er afsluttet.
3. Denne aftale finder anvendelse på alle aftaler og arrangementer, der er anført i bilag 1, herunder også de aftaler og andre arrangementer, som endnu ikke er trådt i kraft og ikke finder midlertidig anvendelse på datoen for denne aftales undertegnelse.

ARTIKEL 9

Opsigelse

1. Hvis en aftale, der er anført i bilag 1, ophører, ophører samtidig alle nærværende aftales bestemmelser vedrørende den pågældende aftale.
2. Hvis alle de aftaler, der er anført i bilag 1, ophører, ophører nærværende aftale samtidig.

TIL BEKRÆFTELSE HERAF har undertegnede befuldmægtigede underskrevet denne aftale.

Udfærdiget i [...] den [...] i to eksemplarer på, bulgarsk, dansk, engelsk, estisk, finsk, fransk, græsk, italiensk, lettisk, litauisk, nederlandsk, polsk, portugisisk, rumænsk, slovakisk, slovensk, spansk, svensk, tjekkisk, tysk og ungarsk, idet hver af disse tekster har samme gyldighed.

FOR DEN EUROPÆISKE UNION: FOR REPUBLIKKEN KAP VERDE:

Liste over aftaler, som der henvises til i denne aftales artikel 1

a) Lufttrafikaftaler mellem Kap Verde og medlemsstater i Den Europæiske Union, som på tidspunktet for denne aftales undertegnelse er indgået, undertegnet og/eller anvendes midlertidigt

- Aftale mellem **Kongeriget Belgiens regering og Republikken Kap Verdes regering** om lufttrafik undertegnet i Bruxelles den 22. juni 1998, i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–Belgien".
- Lufttransportaftale mellem **Forbundsrepublikken Tysklands regering og Republikken Kap Verdes regering** undertegnet i Berlin den 19. juni 2001, i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–Tyskland".
- Aftale mellem **Den Italienske Republiks regering og Republikken Kap Verdes regering** om lufttrafik undertegnet i Praia den 7. juli 1998, i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–Italien".
- Aftale mellem **Kongeriget Nederlandenes regering og Republikken Kap Verde** om lufttrafik undertegnet i Haag den 21. december 1988, i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–Nederlandene".
- Aftale mellem **Republikken Portugal og Republikken Kap Verde** om lufttrafik udfærdiget i Lissabon den 9. marts 2004, i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–Portugal".
- Aftale mellem **Den Socialistiske Republik Rumæniens regering og Republikken Kap Verdes regering** om lufttrafik undertegnet i Bukarest den 31. august 1983, i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–Bulgarien".
- Aftale mellem **Kongeriget Spanien og Republikken Kap Verde** om lufttrafik undertegnet i Madrid den 19. september 2002 (i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–Spanien").
- Aftale mellem **regeringen for Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland og regeringen for Republikken Kap Verde** om lufttrafik undertegnet i Praia den 9. januar 2007, i det følgende - dvs. bilag 2 - benævnt "aftalen Kap Verde–UK".

b) Lufttrafikaftaler og andre arrangementer mellem Kap Verde og medlemsstater i Den Europæiske Union, der er paraferet eller undertegnet, men som på tidspunktet for denne aftales undertegnelse endnu ikke er trådt i kraft, og som ikke anvendes midlertidigt

Liste over artikler i de i bilag 1 anførte aftaler, som der henvises til i denne aftales artikel 2-4

a) Udpegning:

- Artikel 3 i aftalen Kap Verde–Belgien
- Artikel 3 i aftalen Kap Verde–Tyskland
- Artikel 4 i aftalen Kap Verde–Italien
- Artikel 3 i aftalen Kap Verde–Nederlandene
- Artikel 3 i aftalen Kap Verde–Rumænien
- Artikel 3 i aftalen Kap Verde–Spanien.

b) Afvisning, tilbagekaldelse, suspendering eller begrænsning af godkendelser eller tilladelser:

- Artikel 5 i aftalen Kap Verde–Belgien
- Artikel 3 og 4 i aftalen Kap Verde–Tyskland
- Artikel 4 og 5 i aftalen Kap Verde–Italien
- Artikel 3 og 4 i aftalen Kap Verde–Nederlandene
- Artikel 4 i aftalen Kap Verde–Rumænien
- Artikel 4 i aftalen Kap Verde–Spanien.

c) Sikkerhed:

- Artikel 12 i aftalen Kap Verde–Tyskland
- Artikel 10 i aftalen Kap Verde–Italien
- Artikel 15 i aftalen Kap Verde–Portugal
- Artikel 9 i aftalen Kap Verde–Rumænien
- Artikel 13 i aftalen Kap Verde–Spanien.

d) Beskatning af flybrændstof:

- Artikel 10 i aftalen Kap Verde–Belgien
- Artikel 6 i aftalen Kap Verde–Tyskland

- Artikel 6 i aftalen Kap Verde–Italien
- Artikel 6 i aftalen Kap Verde–Nederlandene
- Artikel 11 i aftalen Kap Verde–Rumænien
- Artikel 5 i aftalen Kap Verde–Spanien.

Liste over andre stater, som der henvises til i denne aftales artikel 2

a) **Republikken Island** (i medfør af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde)

b) **Fyrstendømmet Liechtenstein** (i medfør af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde)

c) **Kongeriget Norge** (i medfør af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde)

d) **Det Schweiziske Forbund** (i medfør af aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og Det Schweiziske Forbund om luftfart).